

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ, ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

ХАУСТОВА МАРИНА ГЕННАДІЇВНА

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та філософії права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8684-0646>

УДК 340.12

DOI 10.37772/2518-1718-2021-1(33)-11

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті визначається, що із здобуттям Україною незалежності правова політика почала розглядатися як самостійне правове явище, що має власний зміст, призначення і цінність. Визначено, що цілі правової політики неприпустимо встановлювати без урахування реальних потреб та інтересів учасників суспільних відносин, вони здатні виступати дієвим фактором соціально-правового розвитку при дотримання ряду вимог. Таким чином, головною ціллю правової політики у сучасній Україні буде виступати підвищення якості правового регулювання суспільних відносин, серцевиною чого, без сумніву, є найбільш повне забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Загальна мета правової політики повинна спиратися на такі цінності, як життя, свобода, справедливість, безпека, порядок та «сприяти їх втіленню у правове життя суспільства». Визначено, що пріоритетною ціллю політики України – це стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, який закріплений в Конституції країни та в інших актах держави.

Ключові слова: правова політика, правова система, інтеграція, гармонізація, модернізація, адаптація, транспозиція, європейський правовий простір.

Постановка проблеми. У ХХІ ст. активно формується категорія «правова політика», яка відображає собою багатогранну реальність: шляхи правового розвитку суспільства, модернізацію правової системи країни, процеси оптимізації права. Особливо ця категорія та її пріоритети і цілі почали розроблятися в новому форматі після набуття незалежності України та поступового визначення головного вектору її розвитку — інтеграції до європейського співтовариства. Євроінтеграційна ідея є свідомим і природним стратегічним вибором українського суспільства, підтвердженням багатьма випробуваннями. В цій ситуації керівництво держави повинно продовжувати формувати власну правову політику, як важливий компонент державної політики, засіб закріплення і забезпечення політичного курсу країни, санкціонованого волею народу, що відображається в діяльності владних структур.

Мета статті – є вивчення концептуальних аспектів визначення правової політики, її цілей та напрямів

в процесі реалізації положень Угоди про асоціацію України та ЄС.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Теоретичні розробки засад правової політики були започатковані у працях вітчизняних та зарубіжних правознавців кінця 19 – поч. 20 ст.: Б. Кістяковського, М. Коркунова, С. Муромцева, Л. Петражицького, Г. Шершеневича та ін., які розглядали названу політику як прикладну науку, що покликана сприяти виробленню досконалішого права. Серед наукових напрямів юридичної науки ХХІ ст. проблема правової політики займає одне з провідних місць, що є обґрунтованим, так як за допомогою правової політики вирішуються багато різних проблем. Це явище активно аналізували такі дослідники, як В. А. Рудковський та А. П. Коробова, які визначали її сутність та суттєвий вплив на неї право розуміння [1, с. 34–36; 19]. Також розробкою поняття правова політики займалися С. І. Орешкін та Б. В. Здравомислов, які підкреслювали, що правова політика – це ідеологіч-

не явище, ... певний замисел, програма...» [2, с. 11; 20]. Отже, в ході дослідження правознавці зосереджували увагу переважно на окремих аспектах, проявах цього феномену, через що правова політика як цілісне явище поділялося, а її зміст збіднювався, внаслідок чого вона втрачала своє значення та цінність [3, с. 493].

Виклад основного матеріалу. Враховуючи різноманітні дослідження до сутності правової політики, можливо визначити, що правова політика, розглядається як багаторівневе, складно структуроване явище юридичної дійсності, що виражається у науково-обґрунтованій, послідовній та системній діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства, яка спрямована на створення необхідних правових та політичних умов для досягнення таких стратегічних цілей, як повне забезпечення прав і свобод людини і громадянина, формування правової державності та високого рівня правової культури та правового життя суспільства та особистості, вирішення тактичних завдань правового розвитку країни.

Необхідність виникнення правової політики перш за все пов'язана з необхідністю постійного вдосконалення права, правового регулювання, з потребою цілеспрямовано змінювати правову систему та визначати вектор правового розвитку суспільства [4, с. 11].

Правова політика як фактор модернізації української правової системи покликана: 1) упорядкувати юридичну інформацію у правовій системі; 2) налагодити внутрішні зв'язки між елементами правової системи (правом, юридичної практики, пануючої правової ідеології); 3) організувати взаємодію правової системи та її елементів з економічною, політичною, моральною та іншими системами та її окремими елементами; 4) створити умови для ефективної взаємодії національної та міжнародної правових систем.

Правова політика, як і політика взагалі має цільове спрямування, вона виступає стратегічно усвідомленою діяльністю, заснованою на певній системі цілей, що відображають майбутню бажану «картину» правового життя суспільства. Цілі правової політики неприпустимо встановлювати без урахування реальних потреб та інтересів учасників суспільних відносин, вони здатні виступати дієвим фактором соціально-правового розвитку при дотримання ряду вимог. Зокрема, вони повинні: а) бути морально обґрунтованими; б) адекватно відображати особливості національної правової системи та існуючий історичний період, актуальні умови сьогодення; в) бути соціально мотивованими, викликати підтримку та схвалення у суспільній думці та поведінки людей; г) бути системно організованими, включати у певній

послідовності стратегічні та тактичні, загальні та приватні, головні та похідні, кінцеві та проміжкові цілі.

Загальна ціль правової політики повинна спиратися на такі цінності, як життя, свобода, справедливість, безпека, порядок та повинна сприяти їх втіленню у правове життя суспільства, та, як визначає Селіванов В. «Головною метою правової політики демократичної, соціальної правової держави з багатопартійною системою повинно бути сприяння досягненню та забезпеченню законних прав та свобод людини, які не порушують, а в першу чергу, права і свободи інших людей, а також моральні основи суспільства», що серцевиною «правової політики є діяльність по визнанню, закріпленню, забезпеченню та захисту прав та свобод людини і громадянина» [5, с. 11, 12].

Перспективні цілі визначають собою і відповідні завдання правової політики, у тому числі і найбільш важливі, значущі, які називають пріоритетними. Серед таких в Україні окреслені: встановлення системи правових обмежень для публічної влади; створення ефективної судової системи; формування інститутів та прав громадянського суспільства; закріплення та реальне втілення у життя законності та правопорядку [6, с. 46].

У сучасних умовах державотворення основним завданням української держави є приведення національного законодавства та юридичної практики у відповідність до права ЄС. З моменту здобуття Україною незалежності відбулося закріплення на конституційному рівні принципів верховенства права, правової державності, непорушності основних прав і свобод людини, незалежності суду. Правова політика почала розглядатися як самостійне правове явище, що має власний зміст, призначення та цінність [3, с. 497]. Важливим кроком у процесі уточнення змісту правової політики стало спочатку її визнання самостійним компонентом державної політики, а згодом – особливою формою вираження державної політики, засобом юридичної легітимації, закріплення та здійснення політичного курсу країни.

21 березня 2014 року у Брюсселі прем'єр-міністром України була підписана політична частина Угоди, а 27 червня цього ж року в ході засідання Ради ЄС Президентом України та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС було підписано економічну частину Угоди – розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством».

16 вересня 2014 р. Український та Європейський парламенти синхронно ратифікували Угоду про Асо-

ціацію [7]. Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС набула чинності з 1 січня 2016 року. Положення Угоди вміщені в розділ IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Цей розділ має назву «Торгівля і питання пов'язані з торгівлею» і складає 2/3 від усього обсягу основної (без додатків і протоколів) частини Угоди (156 із 245 сторінок). ЗВТ передбачає лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами, лібералізацію руху капіталів і до певної міри – руху робочої сили. Отже, більшість реформ, які необхідно впровадити та реалізувати, несуть економічний зміст.

Відмінною рисою ЗВТ Україна-ЄС є комплексна програма адаптації регуляторних норм у сферах, пов'язаних з торгівлею, до відповідних стандартів ЄС. Це дозволить значною мірою усунути нетарифні (технічні) бар'єри у торгівлі між Україною і ЄС та забезпечити розширений доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і навпаки – європейських експортерів до українського ринку. Таким чином, поглиблена і всеохопна ЗВТ має забезпечити поступову інтеграцію економіки України до внутрішнього ринку ЄС.

Укладення Угоди про асоціацію і набуття нею чинності було не лише значною політичною подією для держави, а й мало значні наслідки для правової системи України. Після підписання Угоди спостерігається оновлення правової бази співробітництва України і ЄС, адже втратила чинність значна кількість актів договірної права, які раніше регламентували відносини двох сторін. В процесі здійснення європейської інтеграції відбулося доповнення чинної Конституції України. Відомо, що модернізація Основного Закону завжди пов'язана з докорінними змінами в будові суспільства. Так, після 6 років з дня підписання Угоди про асоціацію в Основному Законі було офіційно закріплено орієнтацію зовнішньополітичного курсу на всебічне наближення до ЄС. Було доповнено Преамбулу Конституції України, в якій зазначено європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського курсу України. Це положення було внесено в конституційний текст у зв'язку із тим, що у преамбулі Угоди про асоціацію зазначено, що Україна, розвиваючи відносини з ЄС, проголошує свою ідентичність і поділяє спільні цивілізаційні цінності [8].

Крім того, було розширено коло повноважень Верховної Ради України і Президента України. Так, у ст. 85 і ст. 102 Основного Закону визначено, що національний парламент повноважений реалізовувати стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в ЄС, а Президент України є гарантом реалізації цього курсу. У ст. 116 Конституції України Кабінету Міністрів ставиться завдання забезпечувати реалізацію стратегічного курсу держа-

ви на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі [8].

Конституційні зміни є проявом правової політики держави, модернізації правової системи України. Вони сприяють: а) розвитку більш тісних політичних, економічних та гуманітарних відносин України з Європейським Союзом. В свою чергу, намагання сторін максимально розвинути такі стосунки дає Україні та ЄС низку безцінних переваг [9, с. 67]. Найбільш важливою з них, як зазначає І. В. Яковюк, «є накопичення безцінного і різнопланового досвіду співробітництва, який слід конструктивно використати» [10, с. 342]; б) також, відбуваються трансформації в політичній системі країни, що впливає на розвиток суспільних відносин, змінюються прошарки політичних управлінців тощо; в) Збільшується кількість нормативних актів, які спрямовані на подальшу реалізацію євроінтеграційних засад. Невипадково в українському суспільстві спостерігається зростання очікування від держави євроцентристських досягнень у сфері зовнішньої та внутрішньої політики, а також подальшого реформування національного права у напрямі імплементації європейських моделей суспільного регулювання.

Отже, введення на законодавчому рівні стратегічного орієнтиру про обов'язковість та незворотність євроінтеграційного курсу є, фактично, декларацією держави про запровадження на національному рівні сформованої у ЄС моделі цивілізаційного розвитку [9]. Як зазначає Л. І. Даниленко та І. В. Поліщук – «пріоритетність євроінтеграційного курсу України є прагненням пристосовуватися до сучасних умов глобалізації через модернізацію країни» [11, с.5]. Дійсно перспектива входження України до ЄС відкриває для України багато нових можливостей в геополітичній, економічній та гуманітарній сферах. Юридичне забезпечення євроінтеграційних процесів є однією із первинних передумов успішної реалізації таких можливостей.

Законодавче визначення загальних засад державної політики у сфері євроінтеграції, механізмів реалізації такої політики, а також порядку наближення українського законодавства до законодавства ЄС мобілізуватиме українську владу та сприятиме реформам, спрямованим на досягнення критеріїв повноправного членства в ЄС.

Так, Р. Петров [12] запропонував визначити “матеріальні” та “процесуальні” способи транспозиції “acquis” ЄС у правову систему України, які передбачені Угодою про асоціацію. На погляд автора, **“матеріальні способи” транспозиції “acquis” ЄС** в правові системи третіх країн у зовнішніх відносинах ЄС включають: гомогенність, зближення законодавства, взаємне визнання стандартів і законодавства. До цілей співробітництва між Україною та ЄС на-

лежать: 1) політичний діалог, поширення європейських і міжнародних демократичних цінностей, верховенства права, прав людини та основних свобод, забезпечення регіональної та глобальної стабільності; 2) соціальний і економічний розвиток; заохочення структурних реформ, спрямованих на побудову функціональної та конкурентної ринкової економіки; обмеження втручання держави в економіку і приватизацію, лібералізація послуг, в тому числі фінансовий сектор; соціальна і гуманітарна політики, фінансова, монетарна та обмінна політика; 3) участь у деяких програмах ЄС (освіта і практика, дослідження та інновації); 4) співробітництво в секторах енергетики, транспорту, навколишнього середовища та інформаційного суспільства); 5) заснування поглибленої і всебічної зони вільної торгівлі і, як наслідок, відкриття ринку України відповідно до принципів СОТ і зближення зі стандартами внутрішнього ринку ЄС; 6) співробітництво у сферах правосуддя і внутрішніх справ, з питань транскордонного співробітництва, міграції, боротьби з тероризмом, торгівлею людьми, обігом нелегальних наркотиків і зброї, організованою злочинністю, відмиванням грошей, фінансовими та іншими економічними злочинами.

“Процесуальні способи” транспозиції “acquis” ЄС у правові системи третіх країн здійснюються через формальну/неформальну участь у законодавчих процедурах ЄС й обмін інформацією, а також технічне та фінансове сприяння з боку ЄС [12]. До таких способів належить участь України в програмах ЄС у сферах освіти, культури і наукового співробітництва. Це означає, що Україні вже запропонований доступ до деяких програм секторального співробітництва, що їх фінансує ЄС (Еразмус Мундус, Сократ) (англ. “Erasmus Mundus”, “Socrates”), але за умови дотримання Україною європейських цінностей і принципів [12, с.46].

Крім того, Угода про асоціацію між ЄС та Україною передбачає надання інформаційної, технічної та фінансової допомоги для забезпечення в Україні успішності програми зближення права, а також тіснішого співробітництва в інших сферах, таких як юстиція, внутрішні справи і транскордонна торгівля. Така допомога полягатиме у наданні українській владі та суспільству інформації щодо “acquis” ЄС, інститутів ЄС, організації тренінгів для українських посадових осіб та консультування в ході процесу зближення законодавства.

У цілому Угода про асоціацію створює нові, більш сприятливі можливості для гармонізації законодавства України з правом ЄС. Гармонізація охоплює практично всі сфери співпраці України з ЄС, має ширшу мету, ніж здійснення економічної інтеграції, оскільки передбачає реформування економіки та правової системи нашої держави [10, с.671].

Як зазначають автори монографії «Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції» стратегія національного розвитку – це стратегія синхронізації процесів національного самоствердження та інтеграції України в Європу. Необхідно враховувати менталітет нації при реформуванні країни, оскільки новітні соціальні форми, які реформатори запозичують – ринкова економіка, парламентська демократія, правова держава, – не є культурно-нейтральними. Ці структури тільки зовні є «байдужими» до менталітету соціальними технологіями. Насправді вони мають глибинні соціокультурні основи, які модернізаторам ще належить виявити, перш ніж приймати рішення про перенесення їх на підґрунтя своєї культури [13, с. 24].

Головним організатором, координатором та провідником правової політики України є держава в особі Президента України, ВРУ, КМУ. Задля подальшого вдалого та ефективного виконання пріоритетної цілі правової політики України в напрямку подальшої інтеграції в Європейському Союзі та виконанні всіх завдань та умов Угоди про асоціацію з ЄС, в Україні була створена Урядова система координації євро інтеграційної політики та організації виконання угоди, яку можна представити у трьох взаємопов’язаних вимірах:

Інституційному та функціональному, тобто структур та посад всередині системи виконавчої влади, їх завдань і функцій, а також ролі в контексті організації роботи двосторонніх органів Асоціації;

Програмному, тобто сукупності планів заходів, спрямованих на виконання Угоди та імплементації актів права ЄС, передбачених додатками до Угоди.

Інституційна та функціональна складові системи координації в гільці виконавчої влади складається з таких рівнів:

– **Кабінет Міністрів України**, який спрямовує, координує та контролює діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади *у сфері європейської інтеграції з питань* розроблення та здійснення заходів з виконання Угоди, інших міжнародних договорів України та домовленостей між Україною та Європейським Союзом; співробітництва між Україною та Європейським Союзом, а також державами — членами Європейського Союзу відповідно до їх повноважень за Договором про функціонування Європейського Союзу;

– адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) [14] та у сфері євроатлантичної інтеграції з питань політичного та політико-військового діалогу і практичного співробітництва з НАТО та державами – членами Північноатлантичного Альянсу в рамках Комісії Україна – НАТО та інших спільних органів, спрямо-

ваного на підготовку України до членства в НАТО; координації роботи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади з питань взаємодії з НАТО у рамках річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО та ін. (Відповідно до статті 21 Закону України “Про Кабінет Міністрів України”) [15];

– *Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції* Секретаріату Кабінету Міністрів України, який виконує низку функцій щодо координації, моніторингу та контролю підготовки й виконання програмних документів, експертизи проєктів нормативно-правових актів, а також здійснює функції секретаріату Ради та Комітету Асоціації Україна-ЄС [16];

Заступники міністрів з питань європейської інтеграції та профільні підрозділи міністерств, відповідальні за формулювання та реалізацію державної політики у сферах своєї компетенції, підготовку проєктів актів законодавства у сфері європейської інтеграції та їх імплементацію, взаємодію з відповідними структурними підрозділами інституцій та агентств ЄС.

Проєкти актів законодавства розглядаються на урядовому комітеті з питань європейської інтеграції, який засідає щотижня.

Координацію роботи з підготовки проєктів, а також їх експертизу здійснює Урядовий офіс з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Офіс на постійній основі взаємодіє з міністерствами, в яких утворено інститут заступників міністрів з питань європейської інтеграції. Офіс також виступає певним модератором між міністерствами та експертами Європейської Комісії. Разом з тим, відповідальність за якість та вчасність виконання заходів, їх відповідність праву ЄС або іншим міжнародним стандартам несуть безпосередньо міністерства [15].

9 вересня 2020 року за участі Віцепрем’єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольги Стефанішиної в.о. Генерального директора Урядового офісу Олексій Генчев та президент НАПрН України Олександр Петришин підписали Меморандум про взаємодію Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції і Національної академії правових наук України.

Відповідно до підписаного Меморандуму відповідні науковці Академії та фахівці Урядового офісу працюватимуть над вирішенням основних завдань щодо:

– організації наукового, науково-методичного та експертного забезпечення законотворчої діяльності з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України; – координації та здійснення фундаменталь-

них і прикладних наукових досліджень та розробок в галузі юридичних наук з проблем європейської та євроатлантичної інтеграції;

– розроблення проєктів стратегій, концепцій, програм та інших документів з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України;

– участі у науковому забезпеченні адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) та інформаційно-правовому забезпеченні оновлення глосарію термінів acquis ЄС;

– правового забезпечення реалізації програм та інших актів з питань співробітництва України з НАТО, впровадження стандартів і рекомендацій НАТО у сфері національної безпеки і оборони;

– розвитку системи стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони в контексті євроатлантичної інтеграції України;

– участі у науково-інформаційному забезпеченні спільних засідань органів асоціації Україна – ЄС та оцінці результативності виконання завдань у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції [16].

Так, 25 червня 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив план заходів на 2020 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки. Метою якої проголошено налагодження інформування та комунікації з українським суспільством про можливості та перспективи, які відкриває для громадян Угода про асоціацію Україна-ЄС, на прикладі ключових пріоритетів та реформ.

25 січня 2021 року послы країн G7, тобто «Групи семи» (Франція, Сполучені Штати, Велика Британія, Німеччина, Японія, Італія та Канада), спільно оприлюднили документ за назвою «Дорожня карта судової та антикорупційної реформ». У ньому перераховані пріоритети, яких має дотримуватися Україна, щоби ефективно зміцнити власну судову систему. Серед них : переформатування порядку формування Конституційного суду, посилення дисциплінарної відповідальності суддів КСУ; проведення реформування Вищої ради правосуддя, порядку її формування; забезпечення прозорого перевантаження Вищої кваліфікаційної комісії суддів; проведення стратегії судової реформи, яка відповідає міжнародним та європейським стандартам та Національній антикорупційній стратегії на 2020–2024 роки; Об’єднати Верховний суд України з Верховним судом; створити надійну правову основу для забезпечення інституційної незалежності та безперервної ефективної роботи НАБУ та ін. Укладення Угоди про асоціацію формує договірно-правову основу співробітництва України та ЄС на середньострокову перспективу. Угодою про асоціацію передбачено підтримання регулярного діалогу на найвищому рівні у формі щорічних самітів, а також створення нових постійних органів двостороннього співробітництва – Рада асо-

ціації, Комітет асоціації, Комітет асоціації у торговельному форматі, галузеві підкомітети Комітету асоціації, Парламентський комітет асоціації та Платформа громадянського суспільства. Спільним політичним інструментом реалізації та моніторингу Угоди про асоціацію є Порядок денний асоціації. Цей інструмент був запроваджений Україною та ЄС ще на етапі переговорів щодо Угоди про асоціацію з метою підготовки умов та сприяння ефективній імplementації її положень.

Єврокомісія щороку оцінює успіхи України в імplementації Угоди про асоціацію. Останній такий «атестат» вона опублікувала у грудні минулого 2020 року. Європарламент у 2018 році започаткував таку ж практику. 11 лютого 2021 року оголосили рішення Європарламенту, яке ухвалили на пленарному засіданні 10 лютого 2021 року, щодо України: «Україна має європейську перспективу відповідно до статті 49 Договору про ЄС і може подати заявку на набуття членства у ЄС за умови виконання всіх копенгагенських критеріїв, а також принципів демократії, поваги фундаментальних свобод, прав людини та меншин і дотримання верховенства права», - зазначається у доповіді.

Парламент визначив досягнення України у виконанні зобов'язань за цією Угодою, зокрема у галузі сільського господарства, енергетики, банківського сектора, реформ децентралізації, цифрової економіки, довкілля та виборчих процедур». У доповіді вказується й на «необхідності оновити угоду про асоціацію, щоб врахувати еволюцію нормативної бази економічного розвитку». Було зазначено, що за останні роки Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) продемонструвало свою ефективність та відчутні результати. Позитивним є перезапуск Національного агентства з запобігання корупції (НАЗК) і винесення перших вироків Вищим антикорупційним судом, який, на думку Європарламенту, має «високі професійні стандарти».

Європарламент закликає українську владу прискорити реформування судової влади та боротися з корупцією серед суддів. Це, на думку європарламентарів, має відбуватися так, аби не постраждала незалежність судочинства. Оскільки, як зазначив Жозеп Борель, Верховний представник ЄС у справах зовнішньої політики та безпеки, судова система – це першочергова ціль правової політики української влади. Це – наріжний камінь демократичної країни. На думку Ж. Бореля, є 3 основні причини задля проведення судової реформи: це фундаментальний елемент ефективно функціонуючої демократії, це важливіший інструмент проти корупції, і це те що необхідно для демократії.

В Україні, на основі мобілізації та консолідації зусиль всіх політичних сил, інститутів громадянсько-

го суспільства і державної влади треба виконати значний обсяг роботи по подоланню високого рівня корупції у владі, підвищення рівня соціально-політичної відповідальності чиновників [17, с. 40], запровадження ефективного механізму контролю народу за публічною адміністрацією, протидії значному рівню бюрократизації владних інституцій [18, с. 166], створенню інвестиційно привабливого клімату у державі та виконати багато інших суміжних завдань, що дозволить втілити цінності ЄС у соціально-правову практику.

Висновки. Отже, Україна на даному етапі свого розвитку має розуміти основні світові тенденції та визначитись із стратегічним напрямом організації діяльності країни в напрямках виконання пріоритетних цілей правової політики [4, с. 63]. В рамках євроінтеграції для України є ряд важливих чинників, які зумовляють її розвиток: це як економічні, політичні, так і державно-управлінські. Важливим завданням правової політики України на сучасному етапі є подальше врахування європейських орієнтирів та приведення нормативно-правової бази відповідно до нормативних документів ЄС і Ради Європи. Адаптуючи своє законодавство до правових стандартів ЄС Україні потрібно забезпечити не лише його відповідність *aquis communautaire*, з урахуванням глобальних політичних ризиків та економічних загроз, національно-культурних особливостей суспільства, а й механізм його виконання у практиці національного державного управління.

Нові вимоги, які ставить євроінтеграція, в разі їх дотримання можуть стати ефективними інструментами вирішення багатоглибких проблем України, закріпити стратегічні позиції України у світі та створити ефективну систему державного управління. Якщо вважати, що шрами людства – це кордони між державами, то саме інтеграційні процеси їх загоюють, формуючи таким чином єдиний механізм, в якому панує мультикультурний діалог. Тому для України євроінтеграційний процес представляє можливість модернізувати різноманітні сфери діяльності країни, що є особливо важливим для державного управління, адже саме від цього чинника залежить ефективне функціонування державної системи, та правової системи країни.

Таким чином, стратегія інтеграції України до ЄС має забезпечити входження держави до європейського політико-правового, економічного, інформаційного, безпекового простору. Отримання на цій основі статусу повноправного членства в ЄС у середньостроковій перспективі повинно стати головним зовнішньополітичним пріоритетом стратегії формування та реалізації правової політики України в умовах сучасних викликів сьогодення, що й буде предметом подальших наукових досліджень. Практично зумов-

леним завданням національної правової доктрини є вироблення наукових пропозицій щодо подальшого розвитку законодавчих засад європейської інтеграції України і модернізації національної правової систе-

ми відповідно до прогресивних вимог і стандартів ЄС, за умов збереження національної ідентичності вітчизняної правової системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рудковский В. А. Правовая политика и осуществление права. Волгоград: ВИЭСП, 2009. 243с.;
2. Орешкин С. И. Введение в судебную политику / отв. ред. Ю. Ю. Ветютнев. Элиста, 2007. С. 14–15.
3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. /за ред. О. В. Петришина (голова) та ін. Харків: Право, 2016. Т.3: Загальна теорія права, 2017. 952 с.
4. Правовая политика. Право. Правовая система: монография / под ред. А. В. Малько. Москва: Юрлитинформ, 2013. 344 с.
5. Селіванов В. Правова політика України (деякі теоретичні питання сутності, змісту та технології). *Право України*. 2001. №12. С. 11–18.
6. Малько А. В., Саломатин А.Ю. Основы правовой политики: Учебное пособие для магистрантов. Москва: РИОР: ИНФРА-М, 2013. 170 с.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Передерій О. С. Тенденції трансформації законодавчих засад Європейської інтеграції України на сучасному етапі. *Теорія та історія держави і права. Філософія права*. 2020. №1. С. 66–70.
10. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.
11. Даниленко Л. І., Поліщук І. В. Перспективи та виклики євро інтеграційних процесів для України : навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2013. С. 5.
12. Петров Р., Головка-Гавришева О., Кузьо М., Черніков Д. Інституційне та правове забезпечення європейської інтеграції України: виклики та завдання. Київ: Фонд ім. Фрідріха Еберта, 2015. 242 с.
13. Безрук О. О., Бліхар В. С., Герасіна Л. М. та ін. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції : монографія / за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2019. 744 с.
14. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.
15. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: Постанова Кабінет Міністрів України від 04.10.2017 р. № 759. *Офіційний вісник України*. 2017. № 66. Ст. 1847. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#n111>.
16. Меморандум про взаємодію Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції і Національної академії правових наук України: http://www.apnu.kharkiv.org/news/news-10_09_2020.html.
17. Хаустова М. Г. Правова політика української держави у сфері модернізації правової системи України. *Юридичний електронний журнал*. 2020. №1. С. 39–42.
18. Політика, право і влада в контексті трансформаційних процесів в Україні: монографія / за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. 247 с.
19. Коробова А. П. Правовая политика: понятие, формы, реализация: дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2000. С. 26–45.
20. Здравомыслов Б. В. Понятие, предмет, задачи и принципы уголовного права. Уголовное право России. Общая часть: учебник. Москва: Изд-во НОРМА, 1996. С. 11.

REGERENCES

1. Rudkovskiy V. A. (2009). Pravovaya politika i osushchestvleniye prava. Volgograd: VIESP [in Russian].
2. Oreshkin S. I. Vvedeniye v sudebnuyu politiku. Yu. Yu. Vetyutnev (Ed.). (2007). Elista, 14-15 [in Russian].
3. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia. (Vols 1-20). O. V. Petryshyna et al. (Ed.). (2016). Kharkiv: Pravo. Vol. 3: Zahalna teoriia prava (2017) [in Ukrainian].
4. Pravovaya politika. Pravo. Pravovaya sistema. A. V. Malko (Ed.). (2013). Moskva: Yurlitinform [in Russian].

5. Selivanov V. (2001). Pravova polityka Ukrainy (deiaki teoretychni pytannia sutnosti, zmistu ta tekhnolohii). *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 12, 11–18 [in Ukrainian].
6. Malko A. V., Salomatin A. Yu. (2013). *Osnovy pravovoy politiki*. Moskva: RIOR: INFRA-M [in Russian].
7. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Mizhnarodnyi dokument vid 27.06.2014 r. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
8. Konstitutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, art. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
9. Perederii O. S. (2020). Tendentsii transformatsii zakonodavchykh zasad Yevropeiskoi intehratsii Ukrainy na suchasnomu etapi. Teoriia ta istoriia derzhavy i prava. *Filosofia prava – The Philosophy of Law*, 1, 66–70 [in Ukrainian].
10. Yakoviuk I. V. (2013). *Pravovi osnovy intehratsii do YeS: zahalnoteoretychnyi analiz*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
11. Danylenko L. I., Polishuk I. V. (2013). Perspektivy ta vyklyky yevro intehratsiinykh protsesiv dlia Ukrainy. Kyiv: NADU, 5 [in Ukrainian].
12. Petrov R., Holovko-Havrysheva O., Kuzo M., Chernikov D. (2015). *Instytutsiine ta pravove zabezpechennia yevropeiskoi intehratsii Ukrainy: vyklyky ta zavdannia*. Kyiv: Fond im. Fridrikha Eberta [in Ukrainian].
13. Bezruk O. O., Blikhar V. S., Herasina L. M. et al. (2019). *Polityko-pravova mentalnist ukrainskoho sotsiumu v umovakh yevropeiskoi intehratsii*. M. P. Trebina (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
14. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 27.02.2014 r. № 794-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 13, art. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> [in Ukrainian].
15. Pro Uriadovyi ofis koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii: Postanova Kabinet Ministriv Ukrainy vid 04.10.2017 r. № 759. (2017). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 66, art. 1847. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#n111> [in Ukrainian].
16. Memorandum pro vzaiemodiiu Uriadovoho ofisu koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehratsii i Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. URL: http://www.apmu.kharkiv.org/news/news-10_09_2020.html [in Ukrainian].
17. Khaustova M. H. (2020). Pravova polityka ukrainskoi derzhavy u sferi modernizatsii pravovoi systemy Ukrainy. *Yurydychni elektronnyi zhurnal – Legal Electronic Magazine*, 1, 39–42 [in Ukrainian].
18. Polityka, pravo i vlada v konteksti transformatsiinykh protsesiv v Ukraini. I. O. Kresinoi (Ed.). (2006). Kyiv: Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].
19. Korobova A. P. (2000). Pravovaya politika: Ponyatiye. Formy. Realizatsiya. *Candidate's thesis*. Saratov, 26–45 [in Russian].
20. Zdravomyslov B. V. (1996). Ponyatiye. Predmet. Zadachi i printsipy ugolovnoho prava. *Ugolovnoye pravo Rossii. Obshchaya chast*. Moskva: Izd-vo NORMA, 11 [in Russian].

ХАУСТОВА МАРИНА

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры теории и философии права
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ В ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ

В статье определяется, что с обретением Украиной независимости правовая политика стала рассматриваться как самостоятельное правовое явление, имеющее собственное содержание, назначение и ценность. Главной целью правовой политики в современной Украине провозглашено повышения качества правового регулирования общественных отношений, сердцевиной чего, несомненно, является наиболее полное обеспечение прав и свобод человека и гражданина, а также проанализирован стратегический курс государства на приобретение полноправного членства Украины в Европейском Союзе, закрепленный в Конституции страны и в других актах государства. Общая цель правовой политики должна опираться на такие ценности, как жизнь, свобода, справедливость, безопасность, порядок и «способствовать их воплощению в правовую жизнь общества».

Ключевые слова: правовая политика, интеграция, правовая система, модернизация, глобализация, Соглашение про ассоциацию Украины и Европейского Союза.

HAUSTOVA MARINA

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law,
Yaroslav Mudryi National Law University

LEGAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN UNION

Problem setting. The article analyzes that in the XXI century. the category of “legal policy” is being actively formed, which reflects a multifaceted reality: ways of legal development of society, modernization of the country’s legal system, processes of law optimization. It is emphasized that this category and its priorities and goals began to be developed in a new format after the independence of Ukraine and the gradual definition of the main vector of its development – integration into the European community. The idea of European integration is a conscious and natural strategic choice of Ukrainian society, confirmed by many trials. In this situation, the state leadership must continue to shape its own legal policy as an important component of public policy, a means of consolidating and ensuring the political course of the country, sanctioned by the will of the people, reflected in the activities of government.

Analysis of recent researches and publications. Theoretical developments of the principles of legal policy were initiated in the scientific works of domestic and foreign lawyers of the late 19th – early 20th century: B. Kistyakovsky, M. Korkunov, S. Muromtsev, L. Petrazhitsky, G. Shershenevich etc., who considered this policy as an applied science designed to promote the development of better law. Among the scientific areas of legal science of the XXI century. The problem of legal policy occupies one of the leading places, which is justified, as with the help of legal policy many different problems are solved. This phenomenon was actively analyzed by such researchers as V. A. Rudkovsky and A.P. Korobova, I. O. Kresina, A. V. Malko, I. V. Yakovyuk and others.

Target of research. The purpose of the article is a comprehensive study of the concept of legal policy and analysis of the content and terminology.

Article’s main body. The article analyzes the concept of modern legal policy of Ukraine, its priority goals and objectives in the context of the adopted Association Agreement and, accordingly, the commitments accepted. Relevant Strategies, state bodies, scientific institutions have been identified, which are obliged to carry out a certain amount of actions for the further integration of Ukraine into the European Union within the limits of their powers. The ways of further improvement and modernization of the Ukrainian legal system are analyzed.

Conclusions and prospects for the development. The strategy of Ukraine’s integration into the EU should ensure the country’s entry into the European political, legal, economic, informational, and security space. On this basis, obtaining the status of full membership in the EU in the medium term should become the main foreign policy priority of the strategy of formation and implementation of legal policy of Ukraine in today’s challenges, which will be the subject of further research. Practically determined task of the national legal doctrine is to develop scientific proposals for further development of the legislative framework of Ukraine’s European integration and modernization of the national legal system in accordance with progressive requirements and EU standards, while preserving the national identity of the domestic legal system.

Keywords: legal policy, integration, legal system, modernization, globalization, Association Agreement between Ukraine and the European Union.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Хаустова М. Г. Правова політика України в умовах інтеграції до Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 74–82.